

Élelmiszertudományi Kar

A génmódosított élelmiszerek fogyasztói kockázat-észlelésének alakulása 2001-től napjainkig

Készítette: Ladi Csaba

Okleveles élelmiszermérnök szak, élelmiszerbiztonsági szakirány

Alig másfél évszázaddal az öröklődés alapvető összefüggéseinek felismerését követően a genetikailag módosított (GM) termékek a modern élelmiszertermelés alapanyagaivá váltak. A géntechnológia eszközeinek alkalmazásával lehetővé vált egy élő szervezet kiválasztott génjeinek, illetve génszakaszainak transzplantációja egy másik élő szervezetbe, akár nem rokon fajok esetében is. Rövid idő alatt lehetőség nyílt a célzott tulajdonságokkal bíró, például rovar-rezisztens, gyomirtószer-rezisztens, szárazság- és hidegtűrő vagy megváltozott beltartalmi értékű élelmiszeripari alapanyagok előállítására.

A fogyasztók számára gyakorlatilag ismeretlen technológiák előnyeinek és hátrányainak, tudományos alapokra helyezett biztonságosságának és kockázatainak, környezetre és egészségre gyakorolt esetleges hatásainak hatósági kommunikációja, illetve annak sikere a fogyasztók attitűdjeinek, etikai, emocionális és racionális fenntartásainak megismerése segítségével vitelezhető ki hatékonyan. Ezt a hatóság és fogyasztók közötti interaktív kommunikációt segíti és támasztja alá a fenti jelenségeket tükröző komplex fogalom, a fogyasztói kockázatészlelés vizsgálata.

Kutatási célom a genetikailag módosított élelmiszerekkel kapcsolatban észlelt kockázatok feltárása volt. Eredményeimet minden lehetséges ponton összevettem az adott tárgykörben korábban készült mértékadó magyar, illetve európai vizsgálatok adataival. A választott módszertan feltételezte egy hasonló elemszámon és hasonló mintán elvégzett fogyasztói felmérés lefolytatását és elemzését. Ennek érdekében

részt vettem az Élelmiszeripari Gazdaságtan Tanszéken lefolytatott *Élelmiszerbiztonság 2008* nevű kutatási programban, amely egy évenként ismétlődő kutatási sorozat része. Szerepet vállaltam a kérdőív kidolgozásában, a próbafelmérés lebonyolításában, az adatgyűjtésben és -felvitelben, valamint az elemzésben egyaránt. A felmérésben összesen több, mint 1.800 főt sikerült megszólítanunk (ebből a dolgozat leadásáig 1.577 kérdőív kiértékelését végeztük el).

Az eredmények összefoglalójaként elmondható, hogy a genetikailag módosított élelmiszerekkel kapcsolatosan felmerülő kérdésekben a fogyasztók tanácsstalannak érzik magukat, a fogyasztói vélemények sorát azonban a genetikailag módosított szervezetekkel szemben megfogalmazott kritikák vezetik. Ezt az alkalmazott többelemű preferenciaskála mellett alátámasztja az is, hogy a fogyasztók döntő többsége (93%) még azt is elengedhetetlenek tartja, hogy a genetikailag módosított összetevőkre utaló jelölést kiterjesszék a GM-takarmányon nevelt állatokból készült termék körére is (amely természetesen ellentmond a jelenleg érvényben lévő szabályozásnak).

Kutatási hipotézisünk szerint ennek ellenére néhány - a géntechnológia által potenciálisan nyújtható – előny mérlegelésével a válaszadók egy része megváltoztatja korábbi előítéletes álláspontját és a vásárlás mellett dönt. Ezt a feltevést a válaszadók becsléseinket is felülmúló hányada igazolta: Az GMO-kkal kapcsolatos általános preferenciákat tekintve markáns visszautasítás volt tapasztalható (mindössze a válaszadók 4,3%-a nyilatkozott pozitívan), ennek ellenére az elemzésből kiderült, hogy a módosított termékhez elméletben társított alacsonyabb ár és a jobb érzékszervi minőség kínálta előnyök mérlegelésével a fogyasztók közel 27%-a mégis a GM termékeket tenné kosarába.

A nemzetközi (EU25) összevont álláspont teljes mértékben szinkronban van a magyar helyzettel. A GM élelmiszerekkel kapcsolatos észlelt kockázatok szintje a többi technológiával történő összehasonlításban, messzemenően a legnagyobb. Az európai fogyasztói társadalom egészéről elmondható, hogy az élelmiszerfogyasztásból adódó kockázatokra az elmúlt másfél-két évtized élelmiszerbotrányait követően kimondottan érzékeny.

Záró gondolatként elmondható, hogy a géntechnológia jövője jelentős mértékben függ annak társadalmi elfogadottságától, emiatt szükség lenne a szakértői szféra jelenleginél egységesebb álláspontjára. Ennek hiányában még a kutatók nagy nyilvánosságot megcélzó rendszeres tájékoztatási tevékenysége, s a többoldalú kommunikáció más módszereinek alkalmazása is kevésnek tűnik ahhoz, hogy bizalom épüljön ki a biotechnológia mezőgazdasági- és élelmiszercélú alkalmazásaival kapcsolatban.